

ZÁKLADY PEDAGOGICKÉ METODOLOGIE

Semestr:	PS 2005
Kód:	SZ2BP_ZPM, SZ3BP_ZPM
Kredity:	2
Ukončení:	Zk – písemný test, zpráva z výzkumu odevzdaná do is.muni
Přednášky:	St 4., 5., 6. vyučovací hodina (9.20 -10.05, 10.15-11.00, 11.05-11.50)
Místo:	učebna 50, Poříčí 9, PdF MU
Vyučující:	Mgr. Mgr. Kateřina Vlčková, Katedra pedagogiky, Poříčí 31
E-mail:	23594@mail.muni.cz
Konzultace:	St 12 – 12.30

OKRUHY

- 1. Metodologie pedagogiky.** Předmět, problémy, specifika. Pojmy věda, teorie, výzkum, fakt, zákon, zákonitost. Model empirické vědy. Využití metodologie v práci učitele. Odlišení metodologie, evaluace, diagnostiky, prognostiky, metodiky.
- 2. Pedagogický výzkum.** Co je to pedagogický výzkum, co nejčastěji zkoumá a co může přinést, kdo se jím zabývá, komu je určen. Specifika vědeckého výzkumu pedagogických jevů. Soubor doporučení pro pedagogický výzkum – základní pravidla. Využití výzkumu v práci učitele. České a zahraniční výzkumné instituce v pedagogice, časopisy. Základní trendy v pedagogickém výzkumu ve světě.
- 3. Druhy výzkumu.** Kritéria dělení výzkumu. Základní, aplikovaný, teoretický, praktický, prognostický, historický, komparativní, mezinárodní, interkulturní, longitudinální, průřezový, akční, týmový, deskriptivní, relační, kauzální výzkum. Výzkum kvalitativní (tvorba teorie) a kvantitativní (ověřování teorie).
- 4. Kvantitativní a kvalitativní metodologie/výzkum.** Srovnání, postup výzkumu. Paradigma.
- 5. Kvantitativní výzkum.** Fáze výzkumu. Výzkumný problém, příprava výzkumu, metody, předvýzkum, sběr a zpracování údajů, interpretace údajů, výzkumná zpráva. Časový harmonogram, finanční rozpočet.
- 6. Informační příprava výzkumu.** Typy textů. Primární pramen, sekundární pramen, metaanalýza. Rešerše, databáze, deskriptory. Bibliografické citace.
- 7. Výzkumný problém.** Stanovení výzkumného problému, typické nedostatky, tři typy výzkumných problémů: deskriptivní, relační a kauzální.
- 8. Proměnné.** Co jsou to proměnné (uvést příklady), proměnné měřitelné a kategoriální, nezávisle proměnné a závisle proměnné. Operacionalizace.
- 9. Hypotézy.** Co jsou to hypotézy, rozdíl mezi hypotézou a výrokiem, zlatá pravidla formulování hypotéz, testování hypotéz.
- 10. Výzkumný soubor.** Výběrový soubor, rozsah výběrového souboru. Náhodný výběr, stratifikovaný výběr, mechanický výběr, záměrný výběr.
- 11. Předvýzkum.** Pilotní výzkum, předvýzkum a jeho poslání.
- 12. Zpracování údajů.** Databáze, kódování, statistické zpracování dat, deskriptivní statistika (průměr, medián, modus, kvartil, odchylky aj.), sekundární statistiky (korelace, testování hypotéz). Statistické programy (SPSS, Statistica, Statgraphic aj.). Zásady interpretace, generalizace, extrapolace výsledků.

13. **Výzkumné metody a techniky v pedagogice.** Rozdíl metody a techniky. Dělení metod, specifika, přednosti a slabiny, použití.
14. **Kritéria kvality.** Objektivita (objektivita v provedení, vyhodnocování, interpretaci). Validita (obsahová, konstruktová, kritériální, souběžná, predikční; interní, externí). Reliabilita. Normování/standardizace. Pomocná kritéria: Ekonomičnost, užitečnost, srovnatelnost, akceptace výzkumné techniky.
15. **Pozorování.** Pozorovací systémy, kategorie, průběh, zaznamenávání, vyhodnocování. Chyby pozorování, Golem efekt, Pygmalion efekt, Galatea efekt.
16. Explorativní metody. Dotazník, anketa, autobiografie, beseda, interview.
17. **Dotazník** (zásady konstrukce dotazníku, položky, konstrukce položek, typy otázek/položek, administrace, návratnost, vyhodnocování).
18. **Interview** (druhy, prostředí, průběh, vyhodnocování).
19. Ratingové metody. **Škálování** (pravidla tvorby škál, škála pořadová, intervalová, bipolární, Likertova, vyhodnocování, validita a reliabilita škál). Expertní šetření.
20. **Testy.** Didaktický test (postup při konstrukci, druhy testových úloh, vyhodnocování). Psychologické testy (testy inteligence, testy osobnosti). Psychomotorické testy. Validita testu, reliabilita testu (test - retest, paralelní test, půlení testu, homogenita položek, koeficient reliability), standardizace testu.
21. **Experiment.** Model experimentu, druhy experimentu (laboratorní, simulační, přirozený, formující), výběr subjektů, vyhodnocování. Hawthornský efekt.
22. **Obsahová analýza.** Typy analýzy, postup, vyhodnocování.
23. **Další metody:** Projektivní metody a techniky (verbální, grafické, manipulační). Sociometrické techniky. Psychosémantické metody (sémantický diferenciál). Metoda Q-třídění. Teoretické metody (modelování). Historicko-srovnávací metoda.
24. **Kvalitativní výzkum.** Postup kvalitativního výzkumu. Výběr případů, vstup do terénu, validita a reliabilita, metody, software. Pozorování (vzorky událostí, terénní zápisky, participační pozorování, analýza materiálu, zpráva z výzkumu). Etnografické interview. Výzkum životního příběhu. Školní etnografie.

LITERATURA

- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha : Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-569-8.
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno : Paido, 2002. ISBN 80-85931-79-6
- PRŮCHA, J.; MAREŠ, J.; WALTEROVÁ, E. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-579-2.
- HARTL, P.; HARTLOVÁ, J. *Psychologický slovník*. Praha : Portál, 2000, 2004. ISBN 80-7178-303-X.

Rozšiřující literatura

- GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice*. Brno : Paido, 1996.
- KERLINGER, J. a kol. *Základy výzkumu chování*. Praha : Academia, 1972.
- MARŠÁLOVÁ, L. a kol. *Metodológia a metódy psychologického výskumu*. Bratislava : SPN, 1990.
- FERJENČÍK, J. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu*. Praha : Portál, 2002.
- PRŮCHA, J. *Pedagogický výzkum. Uvedení do teorie a praxe*. Praha : Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-132-3.

- KUČERA, M. Školní etnografie. Přehled problematiky. *Studia pedagogica*, 1992, č. 8.
- MAŇÁK, J. a kol. *Kapitoly z metodologie pedagogiky*. Brno: MU, 1994. ISBN 80-210-1031-2.
- DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha : Karolinum, 1993.
- HENDL, J. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Brno : Paido, 1997.
- CHRÁSKA, M. *Základy výzkumu v pedagogice*. Olomouc, PedFUP, 1998. ISBN 80-7067-798-8.
- KOMENDA, S., MAZUCHOVÁ, J. *Tvorba a testování testu*. Olomouc : UP, 1995.
- STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice : Albert, 1999.
- ŠVEC, Š. a kol. *Metodológia vied o výchove*. Bratislava : IRIS, 1998.
- TRAVERS, R. M. W. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Praha : SPN, 1970.
- HENDL, J. *Přehled statistických metod zpracování dat. Analýza a metaanalýza dat*. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-820-1
- HOLZBACHOVÁ, I. *Filozofické a metodologické problémy společenských věd*. Brno : FF MU, 1990. ISBN 80-210-0212-3.
- CHRÁSKA, M. *Didaktické testy v práci učitele*. Olomouc : Krajský pedagogický ústav, 1998.
- CHRÁSKA, M. *Didaktické testy. Příručka pro učitele a studenty učitelství*. Brno : Paido, 1999. ISBN 80-85931-68-0. s. 91
- CHRÁSKA, M. Hodnocení vzdělávacích výsledků žáků. In OBST, O.; KALHOUS, Z. a kol. *Školní didaktika*. Praha : Portál, 2002, s.212-232. ISBN 80-7178-253-X.
- Pražská skupina školní etnografie *Kapitoly ze školní etnografie*. Praha : 1993.
- Pražská skupina školní etnografie *Typy žáků. Zpráva z terénního výzkumu*. Praha : 1995.
- SKALKOVÁ, J. a kol. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. Praha : SPN, 1983.
- BYČKOVSKÝ, P. *Základy měření výsledků výuky. Tvorba didaktického testu*. Praha : ČVUT, 1982.

Přednášky: Základy pedagogické metodologie, PS 2005/06

1.	21.9.	Metodologie, pedagogický výzkum a jeho specifika. Druhy výzkumu, kvalitativní a kvantitativní metodologie.
2.	5.10.	???
3.	12.10.	náhradní přednáška - hostující přednášející ze Slovenska
4.	19.10.	Fáze výzkumu. Předvýzkum, výzkumný soubor, zpracování dat a interpretace. Projekt výzkumu. Zpráva z výzkumu.
5.	26.10.	Informační příprava výzkumu, studium literatury, zdroje. Bibl. citace. Výzkumný problém, proměnné, hypotézy.
6.	2.11.	Přehled metod. Validita, reliabilita.
7.	9.11.	Pozorování. Škálování.
8.	16.11.	Dotazník. Testy.
9.	23.11.	Interview.
10.	30.11.	Experiment. Analýza textu.
11.	7.12.	Kvalitativní metodologie – postupy, metody. Životní příběh učitele. Školní etnografie. Akční výzkum.
12.	14.12.	test

Pozor: Změny vyhrazeny.